

Voorstel Gemeenteraad

Vergadering gemeenteraad
d.d. 28 april 2021

Portefeuillehouder: J.A. Ronde
Beleidsveld: Regionale Energie Strategie (RES) Groningen
Zaaknummer: z/21/ 119193

Onderwerp: RES 1.0 Regionale Energie Strategie Groningen

Korte samenvatting: in het document RES 1.0 wordt beschreven welk bod aan duurzame opwek op land tot 2030 de regio Groningen wil uitbrengen aan het Nationaal Programma RES. Dit bod wordt voorzien van achtergrondinformatie.

Aan de raad

Voorstel

1. Akkoord gaan met een bod van 5,7 TWh opwek duurzame energie van RES-regio Groningen tot het jaar 2030, zoals opgenomen in het document RES 1.0 van RES-regio Groningen d.d. 1 april 2021.
2. De ADL-energievisie 'Ruimte voor energie' (vastgesteld in 2020) onverminderd van toepassing verklaren tot aan de volgende geplande actualisatie van deze energievisie in 2022.
3. Akkoord gaan met de ontwikkeling van een ruimtelijke energiestrategie voor RES-regio Groningen in de periode april-december 2021, als essentieel nawerk bij de ontwikkeling van het document RES 1.0.
4. Kennis nemen van overige informatie, intenties, afspraken, ambities en beschouwingen in het document RES 1.0 d.d. 1 april 2021 en de bijbehorende achtergronddocumenten, en deze als niet bindend voor de gemeente Eemsdelta te beschouwen.

Aanleiding

Nadat in 2019 het startdocument RES door de toenmalige gemeenten, waterschappen en provincie Groningen is vastgesteld, heeft de RES-projectorganisatie een consultatiedocument voor de raden en vervolgens een concept-RES opgeleverd. Het document concept-RES is in juni 2020 door raden, staten en dagelijks besturen van de beide waterschappen behandeld. Van de 15 betrokken algemeen besturen in RES-regio Groningen hebben 7 het document vastgesteld en 8 hebben dat niet. De uitslag in de ADL-fusiegemeenten was: Appingedam (niet vastgesteld), Delfzijl (niet vastgesteld met kanttekeningen) en Loppersum (vastgesteld).

Het in de concept-RES vermelde bod van 5,7 TWh is doorgerekend door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). Als vervolg hierop is in de regio verder gewerkt aan het maken van het RES 1.0 document, inclusief achtergronddocumenten. Na de gemeentelijke herindeling van 1 januari jl. volgt binnenkort behandeling in 13 algemeen besturen (raden, staten en algemeen waterschapsbesturen) en zal RES-regio Groningen het document RES 1.0 uiterlijk 1 juli 2021 aanbieden aan het Nationaal Programma RES (NPRES). De ontwikkeling van RES 2.0 vindt plaats van medio 2021 tot medio 2023.

Het document RES 1.0 (met achtergronddocumenten) is door het college van B&W Eemsdelta voorzien van deze oplegger (met bijlagen). Beide documenten worden hierbij aangeboden.

Beoogd effect

Ad 1: Evenals in de concept-RES bevat het definitieve document RES 1.0 een regionaal bod van de regio Groningen aan duurzame opwek door middel van zonne- en windparken op land tot aan 2030 van 5,7 TWh. Dit bod is opgebouwd uit opweklocaties die reeds operationeel zijn (4,1 TWh), die ver in de ruimtelijke procedures zijn (1,2 TWh) en ambities van enkele gemeenten die nog niet vertaald zijn in concrete projecten (1,1 TWh). Van het totaal aan 6,4 TWh wordt een onzekerheidsmarge afgetrokken van 0,7 TWh zodat het bod voor 2030 uitkomt op 5,7 TWh. Dit bod vormt ca. 16% van de landelijke taakstelling van 35 TWh duurzame opwek op land voor 2030. Naarmate de opwek aan duurzame energie stijgt, kan de opwek door fossiele brandstoffen (gas, olie, benzine) dalen. Dit moet, conform het klimaatakkoord, leiden tot een reductie aan CO₂-uitstoot in 2030 in Nederland van 49% ten opzichte van het jaar 1990.

Na dit bod zal de regio Groningen hoogstwaarschijnlijk gevraagd worden om één of meer volgende biedingen te doen. Dat wil zeggen: om meer wind- en/of zonneparken op land te bouwen en zodoende het duurzame opwekvermogen voor stroom te verhogen. Dit is nodig om de klimaatdoelstelling voor 2050 te halen (95% reductie CO₂-uitstoot t.o.v. het jaar 1990). Daarnaast is de kans groot dat het tempo van de energietransitie verhoogd gaat worden, met een doelstelling die uitkomt op 55 tot 65% CO₂-reductie in 2030 t.o.v. het jaar 1990. Dat leidt dan tot de versnelde aanleg van nieuwe zonne- en/of windparken. Daarbij moet bovendien rekening worden gehouden met een forse stijging in het stroomverbruik in de regio Groningen ten gevolge van de warmtetransitie (woningen en industrie 'van het gas af'). En dat leidt tot een grotere behoefte aan door wind en zon opgewekte stroom.

Ad 2: Door vast te houden aan de in 2020 in de ADL-gemeenten vastgestelde energievisie 'Ruimte voor energie' geeft de gemeente het signaal af geen nieuwe windturbines te willen en de aanleg van zonneparken te beperken tot het in de energievisie vastgestelde. Dit is een politiek signaal, dat geen juridische doorwerking heeft in omgevingsbeleid van neven- en bovengeschiede overheden. Dit betekent dat andere overheden hun omgevingsbeleid en -regels niet hoeven aan te passen en eventuele doorzettingsmacht behouden.

Ad 3: Samen met de gemeente Het Hogeland heeft Eemsdelta in de stuurgroep RES voorgesteld om alsnog een ruimtelijke energiestrategie tot 2050 voor de regio Groningen te ontwikkelen in de periode april-december 2021. Deze strategie had ontwikkeld moeten worden in de aanloop naar het document RES 1.0, maar dat is niet gelukt. Met een dergelijke strategie bepaalt de regio Groningen kaders voor de opwek van duurzame energie tot aan 2050 en hun locaties op land. Iedere TWh aan duurzame opwek vraagt veel ruimte in de regio en levert hinder op voor inwoners. Met een strategie worden ontwikkelingen beter beheersbaar.

Ad 4: Het document RES 1.0 (incl. achtergronddocumenten) bevat veel informatie maar ook veel open einden en controversen. Een nadere toelichting is o.a. te vinden onder de 'kanttekeningen' in dit raadsvoorstel. Bovendien loopt het ten aanzien van de warmtetransitie vooruit op RES 2.0 (in 2023). Voor dit moment is het raadzaam ons niet te binden aan de overige informatie, intenties, afspraken, ambities en beschouwingen in het document RES 1.0. Dit biedt ruimte voor verdere regionale doorontwikkeling van de Regionale Energie Strategie na 1 april 2021 (zie ook voorstel 3 en ad. 3).

Argumenten

Met bovengenoemde vier voorstellen committeert Eemsdelta zich enerzijds aan een goed bod aan duurzame opwek op land in de regio Groningen tot aan 2030. Van het regionale bod van 5,7 TWh neemt Eemsdelta 1,19 TWh (21%) voor zijn rekening. De opwek vindt plaats in de wind- en zonneparken in de gemeente. Levering

van de duurzaam opgewekte stroom vindt plaats aan het stroomnet. Zowel industrie, huishoudens als elektrisch vervoer halen hun stroom uit dit net. De stroom in het net bestaat uit een mix van fossiel en duurzaam opgewekte stroom.

Anderzijds gaat Eemsdelta niet mee in de open einden en controversen in het document RES 1.0. Omdat dit document met een bod komt dat slechts uit een optelsom van bestaande duurzame opwek(locaties) bestaat (zowel in realiteit als op papier), biedt het geen kaders voor de toekomst. Een toekomst waarin in de regio Groningen (veel) meer zonne- en/of windparken gebouwd zullen gaan worden om de nationale klimaatdoelstellingen voor 2050 te halen (of eerder dan 2050, als de regering daartoe besluit). Zo'n vooruitzicht vraagt juist wel om kaders en strategie. Weliswaar geldt het bod van 5,7 TWh tot aan het jaar 2030, maar de ontwikkeling van nieuwe zonne- en/of windparken in de regio Groningen zal zeker niet zo lang op zich laten wachten. Er is dus haast bij het ontwikkelen van kaders en strategie. Om die ontwikkeling niet in de weg te zitten, is nader onderzoek nodig vóórdat de gemeente zich bestuurlijk vastlegt op open einden en controversen.

Tot slot kiest Eemsdelta positie in de energietransitie door vast te houden aan de in 2020 in ADL-verband vastgestelde energievisie 'Ruimte voor energie'. Het is belangrijk deze positie vast te houden zolang er geen regionale kaders en strategie beschikbaar zijn om regionaal richting te geven aan de ontwikkeling van nieuwe opweklocaties ten behoeve van de nationale klimaatdoelstellingen voor 2050.

Aanpak/uitvoering

Nadat het document RES 1.0 (incl. achtergronddocumenten) besproken is door raden, staten en algemeen waterschapsbesturen zal het uiterlijk 1 juli 2021 worden aangeboden aan het NPRES. De verwachting is dat zowel het bod van 5,7 TWh als overige informatie in RES 1.0 namens RES-regio Groningen wordt aangeboden – ongeacht of er bestuurlijke consensus is tussen de 13 betrokken gemeenten, waterschappen en provincie.

Terwijl bovengenoemd proces zich voltrekt, begint de volgende fase in de ontwikkeling van de RES. Die zal (voorlopig) eindigen in 2023, wanneer RES 2.0 wordt opgeleverd bij het NPRES. Kern van RES 2.0 zal de Transitievisie warmte zijn. Maar de ontwikkeling van ambities en vergunningen voor zonne- en/of windparken, bovenop de 5,7 TWh, gaat door in deze fase. Deze ambities en vergunningen worden ontwikkeld door rijk, provincie, waterschappen, gemeenten en commerciële bedrijven. Gedeeltelijk parallel aan dit proces, zal in de maanden april – december 2021 een regionale ruimtelijke strategie worden ontwikkeld. Als over deze strategie niet tijdig regionale overeenstemming wordt bereikt, ligt de vraag op tafel of de huidige samenstelling van RES-regio Groningen de juiste is. Het ligt dan wellicht meer voor de hand dat gelijkgestemde gemeenten elkaar in een andere samenstelling vinden.

Financiën

Besluiten conform de vier voorstellen heeft geen financiële consequenties. Budget ten behoeve van voorstel 3 zal afkomstig zijn uit door het NPRES beschikbaar gestelde procesgeld voor ontwikkeling van de RES Groningen.

Kanttekeningen

Het regionale bod van 5,7 TWh is een goed bod. Het is een mooie bijdrage aan de energietransitie in Nederland. Tegelijkertijd toont voorstel 4 dat Eemsdelta kritisch is ten opzichte van de overige informatie, intenties, afspraken, ambities en beschouwingen in het document RES 1.0. Dat vraagt om een uitleg; niet in de laatste plaats omdat RES 1.0 zal doorwerken in de volgende ontwikkelingsfasen van de RES Groningen (naar 2.0 en verder). Daarom worden de volgende kanttekeningen geplaatst bij het document RES 1.0.

De opgave 1 (ruimte)

Voor het Nationaal Programma RES is de opgave om duurzame opwek aan stroom op land tot aan 2030 te verhogen tot 35 TWh. Deze opwek moet in de 30 RES-regio's in Nederland plaatsvinden. Voor RES-regio Groningen is de opgave om ruimte te vinden voor opweklocaties, dus zonneparken en windturbines. Voor zowel bestuurders, volksvertegenwoordigers als inwoners is de kernvraag: waar willen we in de regio Groningen de volgende zonneparken en windturbines bouwen?

Deze vraag kan alleen beantwoord worden als we weten *hoeveel* duurzame stroom we in de regio Groningen willen opwekken. En als we weten *waarom* we dat willen. Want willen we alleen stroom opwekken voor de Groninger huishoudens, of ook voor de industrie en transport? En willen we alleen voor Groningen opwekken of wil de regio Groningen ook zonneparken en windturbines bouwen om stroom naar andere provincies te exporteren? Gemeente Groningen en provincie Groningen hebben die ambitie (zie: Het Groene Stopcontact - Gronings Energietransitiebod, 2017), maar heeft de RES-regio Groningen die ook? En hoeveel TWh en hectares hebben we daarvoor dan nodig? Op land en op zee. Zonder antwoorden op deze vragen hebben we als regio onvoldoende richting.

Het document RES 1.0 bevat geen antwoorden op deze vragen. We weten het gewoon niet – omdat er geen onderzoek naar gedaan is. In plaats daarvan is een optelsom gemaakt van huidige duurzame opwek in de regio Groningen, aangevuld met (voorlopige) ambities van enkele gemeenten. Dat levert een bod aan het NPRES op van 5,7 TWh. Een bod dat geldt tot aan 2030. Maar de energietransitie duurt veel langer; tot aan 2050. En dat betekent dat er nog veel meer windturbines en zonneparken nodig zijn. En ook die zullen zo snel mogelijk ergens gebouwd gaan worden. Ook in de RES-regio Groningen.

De toenemende vraag naar duurzame opwek (in TWh) levert een toenemende vraag naar ruimte (in hectares en locaties) voor die opweklocaties op. De vraag naar ruimte, is de belangrijkste vraag voor gemeenten en RES-regio's. Die vraag zal de komende jaren fors toenemen. Omdat we nog lang niet genoeg duurzame energie in Nederland op land opwekken voor ons huidige gebruik. Omdat de warmtetransitie (woningen 'van het gas af') en vergroening van de industrie (industrie 'van het gas af') tot een grote stijging van het stroomverbruik zal leiden. En omdat het tempo van de energietransitie hoogstwaarschijnlijk flink omhoog gaat (ten gevolge van een waarschijnlijke verhoging van de klimaatdoelstellingen van 49% CO₂-reductie in 2030 naar 55 tot 65% CO₂-reductie in 2030). Dat betekent hoogstwaarschijnlijk een (forse) verhoging van het aantal zonneparken en windturbines in de regio Groningen. En daarvoor is veel ruimte nodig.

De opgave 2 (strategie)

De stroom in het bod van 5,7 TWh wordt opgewekt door grote windturbines en zonneparken (zonnepanelen op gebouwen met een opwek kleiner dan 15 kW tellen niet mee; evenals kleine windturbines (met een ashoogte van max. 15 meter) bij boerderijen). De grote windturbines zijn bij elkaar gezet in drie 'concentratiegebieden': Eemshaven, Delfzijl en bij de N33. De zonneparken staan kris kras in het landschap in de hele regio. Tegenwoordig zijn zonneparken, net zoals windparken, grote bouwwerken. Tot wel 200 hectare groot (dat is ca. 400 voetbalvelden groot). En net zoals windparken, staan ook zonneparken meestal op landbouwgrond.

Maar voor de reeds bestaande en vergunde zonne- en windparken hoeft geen ruimte meer te worden gevonden. De optelsom in RES 1.0 is slechts een inventarisatie, maar geeft geen antwoord op de vraag: waar willen we al die nieuwe zonneparken en windturbines tot aan 2050 neerzetten? Om die vraag te kunnen beantwoorden is een regionale ruimtelijke strategie nodig.

In zo'n strategie kiest de RES-regio Groningen positie in het nationale speelveld van de energietransitie. Dat is nodig omdat Groningen veel ruimte heeft en relatief weinig inwoners. Dus een belangrijk deel van de

duurzame opwek in Nederland tot aan 2050 zou in Groningen gedaan kunnen worden. Maar willen we dat, als Groningers? Als we dat zouden willen, hoeveel ruimte willen we daarvoor beschikbaar stellen? En waar komen die extra zonneparken en windturbines dan te staan? En wat krijgen we er voor terug? Want ze veroorzaken hinder.

En als we niet méér duurzame opweklocaties willen, waarom willen we dat dan niet? Hoe leggen we dat uit? En hoe zorgen we er dan voor dat hogere overheden (provincie, rijk), waterschappen en commerciële bedrijven ons niet dwingen méér te accepteren dan we willen? Zoals in het gaswinningsdrama. Want die bevoegdheden hebben hogere overheden en die mogelijkheden hebben waterschappen en commerciële bedrijven. Een recent voorbeeld is het idee van waterschap Hunze en Aa's om een commercieel bedrijf windturbines op de Dollarddijk (eigendom van het waterschap) te laten plaatsen – als de provincie (bevoegd gezag) toestemming verleent. Ook voor het beantwoorden van dat soort vraagstukken hebben we een regionale ruimtelijke strategie nodig.

En ten slotte, is er nóg een belangrijke reden om een strategie te willen. Als woningen 'van het gas' af gaan, leidt dat tot een fors hogere vraag naar stroom en/of naar energie uit warmtenetten. Dat wil zeggen: ons eigen verbruik aan duurzame stroom zal in de komende jaren flink stijgen. Niet alleen in Groningen, maar in heel Nederland. Dat leidt tot verdeelvraagstukken. Hoe verdelen we de ruimte? Hoe verdelen we de hinder? Hoe verdelen we eventuele financiële opbrengsten? Daar moeten we goed over nadenken en een plan op maken – en dat noemen we een strategie.

De opgave 3 (proces intern)

Het document RES 1.0 had een strategie moeten bevatten. Daar staat de S van RES tenslotte voor. Maar dat is de afgelopen jaren (2019-2021) niet gelukt in de regio Groningen.

Sommige partijen streven naar hoge opwekcijfers. Zij willen hun gemeente, provincie of waterschap energie- of CO₂-neutraal maken. Ook al is in het klimaatakkoord en de klimaatwet niet vastgelegd dat gemeenten, waterschappen en provincies energie- of CO₂-neutraal moeten worden. Om de wereldwijde klimaatverandering te beperken is in de eerste plaats nodig dat de uitstoot van CO₂ overal ter wereld drastisch naar beneden gaat.. Het kris kras in het Groninger landschap neerzetten van zonneparken helpt niet. En een zonnepark op een geschikte locatie (relatief weinig hinder + goede aansluiting op het netwerk) draagt net zoveel bij aan het vervullen van onze stroombehoefte als een zonnepark op een ongeschikte locatie (relatief veel hinder + slechte aansluiting op het netwerk).

Veel grote zonneparken staan op ongeschikte locaties. Zij staan op plekken (ergens op landbouwgrond) waar het verbruik van stroom laag is. En hoge opwek op een plaats met een laag verbruik zorgt voor veel transport van stroom. Transport door een netwerk dat daarvoor niet gebouwd is. Want de grote fossiele energiecentrales in de regio Groningen staan in de Eemshaven en bij Delfzijl. En daar staat ook veel industrie, zodat het verbruik daar hoog is. Op die situatie is het netwerk gebouwd. Mede dankzij het kris kras in het landschap in de regio aanleggen van grote zonneparken, zit het netwerk nu verstopt. Het gaat veel (belasting)geld en tijd kosten om dat congestieprobleem op te lossen.

De wens om nieuwe zonneparken en windturbines te bouwen is bij sommige partijen heel groot. Dus terwijl in RES-verband gepraat wordt over het ontwikkelen van een regionale strategie voor Groningen, gaat het ontwikkelen van nieuwe ambities en het vergunnen van nieuwe opweklocaties gewoon door. Er wordt niet gewacht tot 2030. Een strategie zou richting en afbakening aan die wens kunnen geven, maar dat wil niet iedere partij. Ook daarom bevat het document RES 1.0 geen strategie.

In RES-regio Groningen wordt nog niet voldoende regionaal gedacht. Met name de gemeenten en waterschappen die energie- of CO₂-neutraal willen worden, hebben hun blik gericht op de eigen gemeente.

Zij hebben andere belangen dan gemeenten die hinder ondervinden van wind- en zonneparken in buurgemeenten en die naar een 'samen staan we sterk'-regio willen toegroeien. Het is tijd dat in het regionale samenwerkingsproces duidelijkheid ontstaat over belangen (tegenstellingen) en de relevante vragen worden gesteld. Dit zal duidelijk worden door uitvoering van voorstel 3 in dit raadsvoorstel.

De opgave 4 (het proces extern)

De Handreiking RES 1.1 van het NPRES wijdt een apart hoofdstuk aan de 'Positionering van volksvertegenwoordigers in de Regionale Energie Strategie' (hoofdstuk 8, blz. 89-93). In essentie wordt in dit hoofdstuk gewezen op het belang van democratische legitimering van besluitvorming over de energietransitie – op regionaal en strategisch niveau. Terugkijkend naar besluitvorming in de regio Groningen tot dusver, valt hier nog veel in het proces te verbeteren.

In RES-regio Groningen werd de concept-RES in 2020 door 7 algemeen besturen vastgesteld en door 8 niet. In een begeleidende brief bij het 'Groninger bod' aan het Nationaal Programma RES (NPRES) werd daarom de kanttekening geplaatst dat de concept-RES niet op brede steun in de regio kon rekenen. Desalniettemin werd het bod door het NPRES aan het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) aangeboden en doorgerekend. In alle landelijke overzichten van de RES wordt sindsdien de regio Groningen aangeduid met een regionaal bod van 5,7 TWh.

Dat de Groninger algemeen besturen (raden, staten en algemeen waterschapsbesturen; dus geen dagelijks besturen) niet tot regionale overeenstemming konden komen over de concept-RES, werd op landelijk niveau niet als gebrek aan legitimatie van het bod in de concept-RES beschouwd. Dit roept de vraag op in hoeverre raden, staten en algemeen waterschapsbesturen, namens de inwoners van de provincie Groningen, werkelijk invloed kunnen hebben op het vaststellen van een regionaal gedragen RES 1.0. Om meer invloed op te gaan bouwen, bevat dit raadsvoorstel de 4 voorstellen. Daarin zit een akkoord op het bod (zodat we verder kunnen in het RES-proces) maar ook ruimte en richting voor ontwikkeling van een regionale strategie en kwaliteitsverbetering van de RES Groningen.

Hetzelfde geldt voor andere vormen van burgerbetrokkenheid. In de concept-RES werd nog ten onrechte aangegeven dat inwoners van de regio betrokken waren bij de totstandkoming van het document. In antwoord op een Wob-verzoek van de statenfractie van de Partij van het Noorden (PvN) aan alle Groninger gemeenten, heeft het college van B&W Eemsdelta aangegeven dat de inwoners van de gemeente Eemsdelta niet betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van de concept-RES. Het huidige RES 1.0 document is genuanceerder dan de concept-RES – en daarmee op dit punt meer accuraat. Inwoners van de gemeente Eemsdelta zijn wel betrokken geweest bij de totstandkoming van de ADL-energievisie 'Ruimte voor Energie', maar deze visie is lokaal (dus niet regionaal) en bevat geen strategie. Burgerparticipatie bij het maken van de energievisie mag dus niet gelijkgesteld worden aan betrokkenheid bij het maken van het document RES 1.0. Omdat het RES 1.0 document slechts een optelsom van bestaande opwek in de gemeente Eemsdelta bevat, zijn de inwoners van de gemeente hierdoor niet benadeeld. Maar het organiseren van betrokkenheid van inwoners moet in het vervolg wel anders.

RES 1.0 Groningen

Het huidige RES 1.0 document is dus nog geen regionale strategie voor Groningen. Er ontbreekt teveel aan om als strategie ingezet te kunnen worden. Daarom is in de vergadering van de RES-stuurgroep op 4 maart 2021 afgesproken dat de regionale strategie alsnog ontwikkeld wordt. Dit proces moet eind december 2021 zijn afgerond. In dat proces zal blijken of gemeenten, waterschappen en provincie het met elkaar eens worden over een gezamenlijke ruimtelijke strategie. Als dat lukt, heeft RES-regio Groningen een eigen strategie. Als dat niet lukt, ligt het wellicht meer voor de hand dat gelijkgestemde gemeenten elkaar in een andere samenstelling vinden.

Elektriciteit

Met het bod van 5,7 TWh levert RES-regio Groningen ca. 16% van de landelijke ambitie voor 2030 van 35 TWh. In het document RES 1.0 wordt hierover opgemerkt dat Groningen hiermee zijn ambitie als energieprovincie onderstreept. Deze uitspraak is niet gebaseerd op een eensluidende opvatting binnen de stuurgroep RES; laat staan binnen de raden, staten en waterschapsbesturen in de regio. Wat dat betreft is het woord energieprovincie voorbarig. Pas na de oplevering van een regionale ruimtelijke strategie kan worden vastgesteld of de RES-regio er naar streeft om in 2030 of 2050 energieprovincie van Nederland te worden.

Warmte

Door de aanwezigheid van industrie vindt in de gemeenten Eemsdelta en Het Hogeland veel productie van restwarmte plaats. Niet alleen de gemeenten Eemsdelta en Het Hogeland hebben hiervoor belangstelling. De gemeente Groningen heeft dit ook. De stad wil in 2035 CO₂-neutraal zijn maar kan voor dat doel onvoldoende energie zelf opwekken. De verwachting is dat de stad ca. 35% van de eigen energievraag (stroom, warmte etc.) moet importeren van buiten de gemeentegrenzen. Wellicht stijgt deze behoefte nog. Voor het transport van energie van de bron naar ontvanger is kostbare infrastructuur nodig. Infrastructuur, die een flinke impact op het landschap en inwoners van gemeenten kan hebben.

In RES 2.0 zal het onderwerp (rest)warmte uitgebreider worden behandeld dan in RES 1.0. Belangrijk voor dit moment is dat in RES 2.0 de opwek van een bepaalde hoeveelheid warmte in de gemeente Eemsdelta wordt geteld als productie van Eemsdelta. En dat de gemeente voldoende zeggenschap heeft over extra aan te leggen en te exploiteren infrastructuur voor het transport van energie naar eigen inwoners en bedrijven en naar andere gemeenten.

Samenwerken aan de RES 1.0 en daarna

De openingszin in de paragraaf met deze titel in het document RES 1.0 verdient een nadere duiding. Die openingszin luidt: "De energieopwekking zoals beschreven in de RES 1.0 verloopt tot aan 2030 conform bestaand vastgesteld gemeentelijk en provinciaal beleid." Daarin zou men kunnen lezen dat er tot 2030 geen nieuwe windturbines en zonneparken in de regio Groningen komen. Niets is minder waar. Zowel het rijk, de provincie, waterschappen als een aantal gemeenten willen het aantal opweklocaties fors uitbreiden. En de ontwikkeling van plannen is al begonnen; er is geen sprake van dat er gepauzeerd wordt tot aan 2030. Juist daarom is een regionale ruimtelijke strategie nodig, die een einde maakt aan het op lokale schaal denken (gemeentelijk beleid), dat wordt ondersteund door de provincie (provinciaal beleid). Als die regionale strategie er niet komt, gaat het kras in het landschap in de regio bouwen van zonneparken (en windturbines) gewoon door. Met alle problemen (hinder, verstopping van het stroomnetwerk etc.) die daar bij horen. Het beleid zal zich zo spoedig mogelijk moeten gaan richten naar een regionale ruimtelijke energiestrategie.

Het samenwerken in de jaren 2019-2021 aan RES 1.0 verloopt moeizaam. Dat ligt deels aan ambtelijke en bestuurlijke tegenstellingen tussen 'Groene idealisten' en 'Groninger rationalisten'. De noodzaak van de energietransitie *an sich* wordt door niemand betwijfeld, maar de opvattingen over de weg daar naar toe verschillen. Dit raadsvoorstel draagt de kenmerken van de 'Groninger rationalisten'. De verschillen worden het meest zichtbaar op onderstaande onderwerpen.

Lokaal eigendom en participatie: Het begrip '50% lokaal eigendom' komt uit het klimaatakkoord. Het is een reactie op klachten van burgers die hinder ondervinden van wind- en zonneparken en zich daarbij afvragen waarom de winsten naar projectontwikkelaars gaan en niet naar de mensen die hinder ondervinden. Een belangrijke oorzaak van dit probleem is dat veel windturbines en zonneparken niet op industrie- en bedrijventerreinen worden neergezet, maar kras in het landschap – en dus *tussen* de inwoners. Als reactie hierop is het begrip '50% lokaal eigendom' geïntroduceerd. Want de gedachte is: als mensen geld krijgen ontstaat er draagvlak voor hinder. De vraag is of deze aanpak recht doet aan de daadwerkelijke hinder die inwoners ervaren.

Daar komt bij, dat niemand weet waar die 50% voor staat. Is dat 50% van geïnvesteerd vermogen, 50% van de winst, 50% van de inwoners etc.? Ook in het Methodeboek, dat als achtergronddocument bij deze RES 1.0 is gevoegd, wordt dat niet duidelijk. Wel duidelijk is, dat het financieel participeren (geld investeren) in opwekkingslocaties lang niet voor iedereen is weggelegd en dat wie weinig geld investeert, ook weinig euro's aan de investering overhoudt. En dat procesparticipatie een normale methode is om te verkennen of er voldoende draagvlak voor een zonne- of windpark op een bepaalde locatie is. Procesparticipatie is geen garantie op voldoende draagvlak. Daar komt bij, dat wat vandaag 'lokaal eigendom' is, morgen verkocht kan worden aan een nieuwe eigenaar in of buiten Nederland. Zoals iedere eigenaar zijn eigendom mag verkopen.

Terwijl nieuwe vergunningen voor opwekkingslocaties aan de lopende band worden verleend, komt er ondertussen van dat '50% lokaal eigendom' weinig terecht. Het klinkt als een mooie belofte, maar in de praktijk weten we niet wat het betekent en zijn het nog steeds alleen de projectontwikkelaars die profiteren. Niet de mensen die hinder ondervinden. En dat blijft zo, zolang zo'n streven niet goed gedefinieerd en geen harde vergunningseis wordt bij nieuwe wind- en zonneparken. Zodra een vergunning verleend is, valt er niet meer te onderhandelen. Want met de vergunning op zak, mogen projectontwikkelaars gaan bouwen.

Economie en werkgelegenheid: Alom klinkt de roep dat de energietransitie goed is voor de werkgelegenheid. In werkelijkheid kost de energietransitie eerst banen; banen in de fossiele energie-industrie (gas- en olie winning, raffinage en transport/distributie). Daarbij wordt gesproken van een verlies van 20.000 banen. Maar natuurlijk ontstaan er ook nieuwe banen. Daarbij moeten we vooral denken aan werk in de bouw en installatietechniek. Als we 'van het gas' afgaan, zullen veel woningen en bedrijfspanden eerst beter geïsoleerd en vervolgens van nieuwe installaties voorzien moeten worden. Werkgelegenheid ten gevolge van de bouw van wind- en zonneparken is altijd incidenteel (dus niet structureel). De windmolens en zonnepanelen worden niet in de regio gebouwd en vragen weinig onderhoud. Ze leveren hooguit wat indirecte werkgelegenheid op. Ten behoeve van werkgelegenheid is de bouw van zonneparken en windturbines dus niet nodig.

Biodiversiteit: De aanleg van zonneparken wordt vaak gepromoot met maatregelen om de biodiversiteit te vergroten. Dit leidt natuurlijk tot de vraag of het vergroten van biodiversiteit niet mogelijk is zonder zonneparken. Het antwoord is dat het vergroten van biodiversiteit juist heel goed mogelijk is zonder zonneparken; die zijn daar niet voor nodig. Daarnaast is de vraag of zonneparken goed zijn voor de biodiversiteit. Met andere woorden: bevorderen de vele hectares weilanden en akkers vol met zonnepanelen de aantallen soorten planten en dieren in dat soort gebieden? Of anders gesteld: bevordert de aanwezigheid van (grote) oppervlakten aan zonnepanelen de systeem ecologie in dat gebied? Dat vraagt om een rekensom over de afname van soorten planten en dieren ten gevolge van zonneparken tegenover een toename van soorten planten en dieren door extra maatregelen om de soortenaantallen te vergroten. De rekensom valt á priori niet positief uit. Maatregelen om de biodiversiteit te vergroten betekenen niet per definitie een positief effect op de systeem ecologie, ook niet in een gebied met zonnepanelen.

Participatie

In de ADL-gemeenten en in de gemeente Eemdelta zijn inwoners niet betrokken geweest bij de ontwikkeling van het hier voorliggende document Regionale Energie Strategie 1.0.

Communicatie

Communicatie over dit raadsvoorstel is afgestemd met het team communicatie.

Burgemeester en wethouders van de gemeente Eemsdelta

Gerard Beukema
Burgemeester

Ronald Koch
Secretaris

Bijlage(n)

Bijlage 1: RES 1.0 (met achtergronddocumenten)

Bijlage 2: Toelichting op bijlagen behorend bij document RES 1.0

Besluit Gemeenteraad

De raad van de gemeente Eemsdelta,

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van ,

BESLUIT

Aldus besloten in de openbare vergadering van 28 april 2021

De raad van de gemeente Eemsdelta

G. Beukema
Voorzitter

T.G.C. Kramer-Klein
Griffier